

ГРЕЦЬКА ПАРТІЯ «ЗОЛОТИЙ СВІТАНОК» В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Досліджено діяльність грецької праворадикальної партії «Золота зоря» в умовах світової економічної кризи. Визначено передумови посилення популярності правих партій на сучасному етапі. Проаналізовано програмні засади та електоральні результати партії «Золотий світанок».

Ключові слова: політична партія, «Золотий світанок», світова економічна криза, праворадикалізм.

Погіршення соціально-економічного положення у більшості держав світу в умовах тих кризових процесів, що почалися в 2008 р. зумовило зміни в політичних настроях населення найбільш постраждалих держав. Посилення нетерпимості до іммігрантів, зростання релігійного протистояння, збільшення популярності радикальних партій та рухів, активізація терористичних організацій – це лише окремі прояви загального явища, що охопило світ в останні кілька років. Одним з них є посилення активності правих партій, зокрема, в Нідерландах, Великій Британії, Німеччині, Італії, Греції тощо. Цікавим є те, що результати останніх парламентських виборів в Україні також доводять вірність даного твердження, зважаючи на впевнення подолання електорального бар'єру правою партією «ВО Свобода». Таким чином, поява в парламенті Греції праворадикальної партії «Золотий світанок» стало логічним продовженням тих процесів, що характерні для сучасної Європи, що обумовлює актуальність даної статті.

Діяльність правих в Греції, їх вплив на політичне життя країни є доволі актуальною для сучасних дослідників. Зокрема, цією проблематикою займається Е. Цацаніс, який дослідив ідеологічні засади націонал-популізму та англіглобалістської риторики в Греції. В свою чергу, К. Геменіс та Р. Незі

проаналізували роль та місце «Золотої зорі» в політичних процесах в Греції в контексті діяльності інших національних політичних партій. Крім того, діяльність «Золотого світанку» досліджували Е. Іварсфлейтен та Л. Міліопулос. Таким чином, актуальним видається визначення ролі та місця право радикальної партії Греції «Золотий світанок» в національному та загальноєвропейському політичних процесах.

Успіх правих, насамперед в Європі, має певні об'єктивні передумови, характерні для всіх держав, де націоналісти посилюють свої позиції. По-перше, світова криза підірвала популярність традиційних право- та лівоцентристських партій, які довгий час утримували владу в цих державах, але виявилися не спроможні швидко та ефективно, а головне, безболісно для суспільства подолати негативні економічні та соціальні негаразди. Таким чином, партії, що виступають традиційно проти глобалізації, зокрема, економічної, та посилення національного суверенітету апріорі притягували до себе всіх невдоволених, що не мають сталих політичних симпатій.

По-друге, в суспільній уяві утворилося суб'єктивне бачення того, що вище керівництво цих держав в процесі ліквідації наслідків кризи прагне, в першу чергу, захистити інтереси великих корпорацій та банківських структур, а не, власне, населення. Таким чином, політичні маргінали, напряду не пов'язані із політичними елітами, на їхньому фоні виглядають як нові обличчя, які, до того ж, активно критикують владу. Таким чином, популістські гасла радикалів привертають до себе увагу тих виборців, що прагнуть вирішити проблеми держави не за власний рахунок.

По-третє, суспільство країн Заходу переживає сьогодні ціннісну кризу, пов'язані із крахом політики мультикультуралізму та толерантності. Певним чином, несподівано для самих себе воно виявило, що іммігранти, які приїхали з країн Африки та Азії, не збираються повноцінно інтегруватися та переймати традиції і цінності місцевого населення. Зберігаючи на новому місці свої звичаї, мобілізуючись в умовах знаходження поза межами свого суспільства, іммігранти викликають недовіру та підозрілість серед місцевого населення, яка,

до того ж, посилюється, зважаючи на високий рівень злочинності та насильства серед них. Слід також зазначити, що в умовах падіння економіки, скорочення робочих місць в іммігрантах починають бачити небажаних конкурентів, які за рахунок тіньового сектору та меншої зарплатні «відбирають хліб» у корінного населення. Об'єктивно слід зазначити, що, навіть не зважаючи на зростання безробіття, іммігранти, у переважній більшості, претендують на роботу, якою не бажають займатися місцеві, однак, суб'єктивно, саме в них бачать основну загрозу з точки зору збереження трудової зайнятості. Звісно, що вимоги обмеження імміграції будуть знаходити підтримку серед частини виборців.

По-четверте, більшість сучасних право-радикальних політичних сил відмовилася від суто консервативних гасел на користь соціального популізму. Дана тенденція, певним чином, є загальноприйнятою для сучасних політичних рухів. Водночас саме у даному контексті відбувається зближення праворадикальних партій з фашистськими рухами I половини ХХ ст., що викликає підозрілість у суспільстві та критику з боку інших рухів, насамперед, лівих.

Таким чином, слід зробити висновок, про те, що активізація правих партій на Заході, зокрема, в Греції є процесом, що має універсальний характер і має певні об'єктивні передумови. Водночас політичне та соціально-економічне середовище Греції має і певні характерні особливості цього явища. Зокрема, в країні, після повалення режиму «чорних полковників» було встановлено негласне табу на праву ідеологію. Суспільство, прагнучи відновити демократичний лад, інтегруючись в ЄС та відчуваючи незручність через те, що в 1967 р. військові прийшли до влади за загальної байдужості населення, свідомо чи несвідомо вирішило відмовитися від всебічного та об'єктивного обговорення ситуації, що склалася. З 1974 і до 2004 рр. праві не мали шансів на потрапляння у парламент, але досвід «Православного собору» (ЛАОС) як першої націоналістичної партії, що потрапила у вищий законодавчий орган Греції після повалення диктатури військових довів, що суспільство поступово почало відходити від тих засад, які були встановлені раніше. Разом із цим стало

зрозуміло і інше – певна частина грецького суспільства прагнула перекласти свої проблеми на інших, звинувачуючи в них або політичних опонентів, або міжнародні структури, або іммігрантів. Таким чином, в умовах кризи попит на радикально праву ідеологію лише збільшився. Закономірним наслідком стала активна діяльність партії «Хрісі Авгі» («Χρυσή Αυγή», «Золотий світанок»), яка була створена в 1985 р. (офіційно зареєстрована в 1993 р.) колишнім військовим, журналістом Ніколаосом Міхалолякосом. Сама організація виникла на основі журналу «Золотий світанок», що видавався з 1980 до 1984 рр. засновником майбутньої партії.

Довгий час партія, що виступала з відкрито ксенофобськими та навіть неонацистськими гаслами; відправляла своїх бойовиків воювати на боці сербів під час подій в Косово залишалася на маргінесі політичного життя Греції. Однак розчарування греків в традиційних партіях, зниження популярності ЛАОС як консервативної сили через підтримку діяльності коаліційного уряду з приводу співпраці з міжнародними фінансовими установами спричинили до виходу «Золотого світанку» на широку політичну арену.

Програмні засади партії не є надто оригінальними, полягаючи у відмові від політики мультикультуралізму, вигнанні всіх іммігрантів з країни і заміни їх етнічними греками, розриві угод, укладених з кредиторами та ЄС, відмова від виплати боргів тощо. У внутрішній політиці висувається твердження про ціннісну кризу грецького суспільства з метою подолання якої пропонується створити якісно нову культуру – вільну від проявів вестернізації та американізації, яка б базувалася на принципах, закладених Лікургом в Давній Спарті [7].

Ідеологи партії висувають тезу про те, що сучасні греки є спадкоємцями одночасно давніх греків, імперії Александра Македонського та Візантійської імперії, чия ліквідація в 1453 р. вважається наслідком зради з боку західноєвропейських держав. Цікавим є той факт, що донедавна «Хрісі Авгі» офіційно підтримувала неоязичництво та релігійний окультизм, як, свого часу, нацисти. Лише недавно партія заявила про підтримку традиційної Грецької

православної церкви, що було пов'язано із появою реальних шансів на отримання парламентського представництва [7].

Відкидаючи лібералізм та марксизм, керівники «Золотого світанку» ставлять в основу розвитку націю, яка має бути стрижнем країни та базуватися на спільному походженні та расовій єдності. Водночас вони відкидають звинувачення у фашизмі та нацизмі, вважаючи, що дана ідеологія виходить з пріоритету держави, а не країни-племені.

В питаннях внутрішньої політики партія виступає з позицій посилення контролю за діяльністю уряду з боку населення шляхом прийняття закону про референдум, який має проводитися з усіх основних питань розвитку країни. Пропонується також запровадити обрання Президента Греції прямим всенародним голосуванням, зменшити кількість депутатів парламенту та заборонити членам уряду суміщати державні посади. Необхідно також продовжити децентралізацію системи місцевого самоврядування країни шляхом ліквідації периферій й та регіональних адміністрацій і передачу їх повноважень на рівень муніципалітетів. Передбачена також і реформа органів внутрішніх справ, зокрема, відновлення національної жандармерії, яка б мала на озброєнні наступальну зброю та зосередилася на боротьбі з молодіжною злочинністю, насамперед серед іммігрантів. Крім того, планується змінити нормативно-правову базу діяльності поліції, що дало б змогу захистити її у випадку застосування зброї проти злочинців.

Зовнішня політика, на думку «Золотого світанку», має спиратися на засади жорсткого захисту національних інтересів Греції із активним застосуванням військових методів. З цією метою пропонується модернізувати військові сили країни, повернути їм престижність, що була втрачена після поразки від Туреччини в 1974 р. Пропонується створити на базі Егейського моря єдиний геополітичний простір, який включав би і острів Кіпр, що дозволило б ефективно досліджувати та використовувати мінеральні ресурси даної частини Середземномор'я. В питанні відновлення єдності Кіпру програма «Золотого світанку» полягає в реалізації принципу синойкізму, виведенні турецького

військового контингенту та виселення анатолійських турок, що переселилися на острів після 1974 р.

Особливе ставлення грецькі націоналісти мають до Німеччини, в якій вони вбачають державу, що найбільш, на їх думку, винна у негараздах грецької економіки [5]. З іншого боку, вони висувають претензії на відновлення виплати репарацій за втрати, що понесла Греція під час нацистської окупації. Ця сума має становити, як вважає «Золотий світанок», від 510 до 575 млрд. євро. До речі остання вимога грецьких націоналістів зустріла масову підтримку у суспільстві і стала однією з заporук посилення їх популярності.

Економіка Греції, на думку Н. Міхалолякоса та його прибічників має орієнтуватися на національні пріоритети, що має проявлятися, зокрема, у відмові від дешевої робочої сили з іммігрантів. Вона має спиратися на принцип приватної власності та зменшення державного сектору. При цьому «Хрісі Авгі» вважає за потрібне провести націоналізацію всіх родовищ корисних копалин, з тим щоб витратити прибутки на розвиток грецької економіки. «Золотий світанок» виступає за енергетичну самодостатність Греції, вважаючи її здатною не лише забезпечити власні потреби, але й перетворитися на експортера нафти та газу. Крім того, грецькі націоналісти покладають надії на Росію, компанії якої можуть інвестувати в економіку Греції, забезпечивши тим самим звільнення країни від «смертельних обіймів США та їх союзників» [4].

«Золотий світанок» достатньо суперечливо сприймає участь Греції в Єврозоні: з одного боку, націоналісти вимагають повернення до національної валюти, як заporуки суверенітету держави; з іншого, вважають що відмова від євро в перш чергу призведе катастрофи глобальної економіки, тому ЄС не допустить цього. Більш того, не необхідно використовувати страх великих держав та міжнародних організацій перед цією катастрофою з метою вирішення фінансових проблем Греції.

Радикальним є ставлення «Золотого світанку» і до проблеми зовнішнього державного боргу та укладеного раніше Меморандуму з ЄС та міжнародними фінансовими установами. Націоналісти пропонують скасувати всі домовленості

із зовнішніми кредиторами, відмовитися від виплати боргу та провести аудит договорів запозичень, починаючи з 1974 р. Також запропоновано націоналізувати банківську сферу Греції, з тим, щоб уникнути виплат на їх рекапіталізацію. Крім того, запропоновано об'єднати проблемні приватні банки в єдину потужну структуру, яка мала б субсидувати первинний сектор промисловості.

Свій шлях вирішення проблем сільського господарства Греції націоналісти бачать у запровадженні спеціального фонду, який поповнювався б за рахунок прибутків від здобичі корисних копалин та витрачався б на підтримку високих закупівельних цін на продукцію. Також пропонується скасувати борги фермерів та запровадити прямі торгівельні контракти між виробником та споживачем, відмовитися від іноземних мінеральних добрив та, водночас, почати перехід на екологічно чисте виробництво, захист навколишнього середовища від діяльності транснаціональних сільськогосподарських компаній.

Акцентуючи увагу на політичних та економічних аспектах розвитку Греції, «Золотий світанок», тим не менш, не залишає поза увагою і питання соціального забезпечення. Як зазначалося раніше, партія відійшла від традиційного консервативного сприйняття даної сфери на користь популізму та прагнення залучитися підтримкою тієї частини електорату, що не має сталих політичних переконань. З цією метою запропоновано посилити контроль за діяльністю державних лікарень, попереджувати застосування неякісних лікарських препаратів, здійснювати підтримку вітчизняної фармацевтичної промисловості на противагу транснаціональним корпораціям. Водночас вирішення дійсно актуальних проблем розвитку системи медичного забезпечення «Хрісі Авгі» бачить у відмові від обслуговування нелегальних мігрантів та громадян балканських держав, що приїждять в Грецію на так званий «медичний туризм». Крім того, націоналісти бачать загрозу у демографічній сфері, зокрема, через скорочення населення, низький рівень народжуваності та, знову ж таки, збільшення кількості мігрантів. З цією метою, насамперед, запропоновано негайно заарештувати та вислати з країни

нелегалів, припинити практику багатомісячного їхнього знаходження у пунктах тимчасового утримання, де, на думку «Золотого світанку» створено занадто розкішні умови перебування [5]. Що стосується створення стимулів для збільшення народжуваності, то передбачено запровадження податкових пільг для сімей, що мають дітей, виплата матеріальної допомоги за новонародженого в рахунок відмови від матеріальної підтримки політичних партій Греції, заборона абортів.

Парламентські вибори 2012 р. дозволили говорити про те, що «Хрісі Авгі» зуміла переконати у своїй правоті значну частину грецького електорату. Зокрема, на виборах, що відбулися 6 травня 2012 р. вони отримали 6,97 % виборців, що забезпечило їм 21 депутатське місце [3]. В умовах позачергових виборів, що відбулися 17 червня 2012 р. праві зберегли свої позиції, набравши 6,92 % голосів та 18 депутатських мандатів. В регіональному плані праві виграли за рахунок міських районів Афін та Пірею, регіонів Пелопонесу. Тим самим отримала підтвердження теза про наявність стабільної електоральної бази ультраправих політичних сил, яка живе за рахунок складної соціально-економічної ситуації та незадоволення традиційними грецькими партіями.

Поява ультраправих в парламенті дозволила їм активізувати свою публічну діяльність, що супроводжується активним недійним супроводженням. Ставка на скандальність та провокацію дозволила «Хрісі Авгі» збільшити кількість своїх потенційних прихильників за рахунок розчарування у традиційних політичних партіях. Так, вже після виборів відбулося кілька гучних скандалів, пов'язаних із побиттям в прямому ефірі грецького телеканалу ANT 1 депутата від Комуністичної партії Греції Ліани Канеллі; нападами на іммігрантів, внаслідок чого загинуло кілька чоловік; погромами ринків, відкриттям сервісних служб виключно для греків тощо [1; 2]. Разом з тим, подібні дії знаходять своїх прихильників серед греків. Так, наприклад, за опитуванням суспільної думки в листопаді 2012 р. рівень електоральної підтримки «Золотого світанку» становив 12,5 %, збільшившись у порівнянні з результатами виборів 17 червня 2012 р. на 5,58 %. Це дало змогу вийти націоналістам на третє місце

за популярністю серед грецьких партій. Опитування, проведені в січні 2013 р., підтвердили високий рівень популярності «Хрісі Авгі», зберігши третє місце за рівнем електоральної підтримки з результатом 12 %. Попереду неї залишаються лише «Нова Демократія» та СИРІЗА. Водночас позаду – такі відомі та традиційні політичні сили як лівоцентристи з ПАСОК та комуністи [6]. Причини цього зростання є схожі на українські: нездатність провідних партій вирішити соціально-економічні проблеми, певне почуття національної приниженості та прагнення перекласти вину за допущені помилки на іноземців. Ці передумови дають питомий ґрунт для подальшого розвитку «Золотого світанку».

Аналіз діяльності «Золотого світанку» дозволяє говорити про їх відповідність загальним тенденціям розвитку праворадикальних партій на сучасному етапі. Йому властивий акцент на посиленні суверенітету країни в умовах глобального світу, що, зокрема, передбачає збереження національної ідентичності, розвиток автохтонної культури, підтримку традиційної церкви. Загальноприйнятим є також антиглобалізм, в чому парадоксальним чином ультраправі зближуються з ліваками та анархістами, а також відмова від монопольної орієнтації на Захід. Основними внутрішнім ворогом послідовники Н. Міхалолякоса вважають нелегальних мігрантів, боротьба з останніми передбачає безкомпромісний варіант повного виселення без права на інтеграцію в інтеграцію в місцеве суспільство. Тим самим, населенню пропонується легкий спосіб вирішення власних проблем, пов'язаних з безробіттям, інфляцією та злочинністю. Також робиться наголос на соціальних ініціативах, покликаних збільшити популярність партії. В свою чергу, в практичній площині наголос робиться на скандальні та епатажні дії, покликані забезпечити партії власне оригінальне обличчя на фоні інших менш виразних політичних сил.

Список використаних джерел

1. Олевarez М. Трое лидеров Золотой Зари (Хриси Авги) лишены депутатской неприкосновенности [Електронний ресурс] / Маргарита Олевarez. — Режим доступу : <http://russianathens.gr/news/gospol/8824-troe-liderov-zolotoj-zari-hrisi-avgi-lisheny-deputatskoj-neprikosnovennosti.html>.
2. Parasimakopoulos M. Golden Dawn spokesman attacks two MPs on live TV [Електронний ресурс] / Makis Parasimakopoulos , Evdoxia Mpras , Damian Mac Con Uladh. — Режим доступу : <http://www.athensnews.gr/portal/8/56094>.
3. Parliamentary Elections 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ekloges-prev.singularlogic.eu/v2012a/public/index.html?lang=en#%7B%22cls%22:%22level%22,%22params%22:%22level%22:%22epik%22,%22id%22:1%7D%7D>.
4. Ερώτηση για την Gazprom και το ενδεχόμενο κατασκευής ενός τμήματος του αγωγού South Stream [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.xryshaygh.com/index.php/koinovoulio/view/erwthsh-gia-thn-gazprom-kai-to-endechomeno-kataskeuhs-enos-tmhmatos-tou-agw#.UQpZ2GK9xbE>
5. Οι Θέσεις μας [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima/thesis>.
6. Πολιτική Συγκυρία & Διακυβέρνηση Ιανουάριος 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.vprc.gr/uplds/File/teleytaia%20nea/Efsyn/Political%20Conjuncture%20and%20Governance_Jan2013.pdf.
7. ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ: ΕΝΑ ΚΙΝΗΜΑ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima/ideologia>

Булык М. В.

ГРЕЧЕСКАЯ ПАРТИЯ «ЗОЛОТАЯ ЗОРЯ» В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕЕВРОПЕЙСКИХ ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ

Исследована деятельность греческой праворадикальной партии «Золотая зоря» в условиях мирового экономического кризиса. Определены предпосылки усиления популярности правых партий на современном этапе. Проанализирована программа и электоральные результаты партии «Золотая зоря»

Ключевые слова: политическая партия, «Золотая зоря», мировой экономический кризис, праворадикализм.

Bulyk M. V.

THE GREEK PARTY "GOLD DAWN " IN THE CONTEXT OF THE ALL-EUROPEAN POLITICAL PROCESSES

Activity of the Greek right radical party "Gold Dawn" in the conditions of a world economic crisis is investigated. Preconditions of strengthening of popularity of right-wing parties at the present stage are defined. The program and the electoral results of the game "Gold Dawn" is analysed.

Key words: political party, "Golden Dawn", world economic crisis, right radicalism.